

ΤΑ ΛΕΥΚΑΔΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

(Σημειωτάριον ἐνὸς Φιλικοῦ).

ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΑΔΑ

«Πρὸς τὸ ἔαρ τοῦ 1817 ὁ Κ. Ἰωάννης Ζαπραλῆς, ἰατρός ἐκ Συράκων, ἐλθὼν εἰς Λευκάδα εὔρε τὸν παλαιὸν φίλον του καὶ συμμαθητὴν εἰς Βολωνίαν τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς Παρισίους, Ἰωάννην Ζαμπέλιον, καὶ τὸν ἐσύστησε μέλος τῆς Ἑταιρίας ὡς ἐφεξῆς: Ἐνῶ μίαν ἡμέραν ἤρχισεν ὁ μεγαλόφρων Ζαμπέλιος¹ νὰ τοῦ ἀναγινώσκῃ τεμάχιά τινὰ τῆς τραγωδίας τοῦ Ὁ Καστριώτης, ἀνερριπίσθη τοῦ Ζαπραλῆ τὸ φιλόπατρι καὶ εἶπε: Τίς οἶδε, φίλε μου, τίς οἶδε, μήπως μετ' οὐ πολὺ ἀνεγερθῶσι νέοι ἥρωες, νέοι Καστριῶται καὶ τὰ τρισένδοξα κατορθώματά των ἀνοίξωσι νέον στάδιον εἰς τὴν Μελπομένην σου. Ἴσως πάλιν τὸ Ἔθνος ἀνεγερθῇ, ἴσως ὁδηγήσῃ τὰς φάλαγγάς μας νέοι Μιλτιάδαι πρὸς νέους Μαραθῶνας. . . — Ἄ, Ζαπραλῆ, φίλε, πόσον λυποῦμαι βλέπων ὅτι ἔκτοτε μετρῶνται πολλοὶ χρόνοι, χωρὶς τὸ Ἔθνος μας νὰ κινηθῇ κἀν. Θεέ μου! Μήπως στέργῃ λοιπὸν τὴν αἰσχρὰν δουλείαν του; — Ὁχι, ὄχι. φίλε μου· ἐλπίζε μόνον καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅσον οὐπω, ὅτι νέος ἥλιος δόξης ἀνατέλλει διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι. . . — Λέγε, ὁμῖλει, μὴ κρύπτεσαι ἀπ' ἐμέ, γνωρίζεις ἀρκετὰ τὸν Ζαμπέλιον. — Ἐθνικὸς ἀγὼν μέλει νὰ ἐκραγῇ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς ἐλευθερίας μας ὁ παιὰν μετ' ὀλίγον ἀνακρούεται. Μὲ φιλικὰς ἀλύσεις εἶναι συνδεδεμένοι τοῦ γένους μας οἱ λογάδες, δι' αὐτῶν ἀναζῇ ὁ μεγαλουργὸς Ῥήγας· εἶμαι εἰς ἐξ ἐκείνων καὶ ἐπὶ τούτῳ κατέβην ἐδῶ. . .

Ἀκούσας ταῦτα ὁ φιλογενὴς οὗτος ἀνὴρ καὶ τὸν μυστηριώδη σύνδεσμον τῶν ἐταίρων καὶ τὴν μεγάλην αὐτῶν πρόθεσιν, ἔνθακρυς παρεκάλεσε τὸν φίλον του νὰ τὸν συμπαράλῃ πρὸς τὸν μέγαν σκοπὸν, καὶ οὗτος καθυποβαλὼν αὐτὸν εἰς τὸν ἀπαιτούμενον ὅρκον τοῦ διεκοίνωσε

¹ Σ. Ἐκδ. Αἱ τοιαῦται ἐκφράσεις ὀφείλονται βεβαίως εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ζαμπελίου γράφοντος Μ. Βρετοῦ Παπαδοπούλου.

τάς λεπτομερείας τοῦ ἐπιχειρήματος. Μετὰ δὲ τὸν ὄρκον φιλήσαντες καὶ οἱ δύο τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἐπισφραγίσαντες πάντα μὲ ἀμοιβαῖον ἀσπασμὸν παρεκάθισαν εἰς τράπεζαν, ὅπου ἀντὶ νὰ δειπνήσωσιν ἔχονον γλυκύτατα δάκρυα εὐφροσύνης, ὁ μὲν Ζαπραλῆς, διότι ἐφείλκυσε ἀνδρὰ τοσοῦτον ἀναγκαῖον πρὸς τὸ ἔργον, ὁ δὲ διότι ἐγίνε μέλος τοιαύτης ἐταιρίας, καὶ διότι τὰ ὑπὲρ Ἑλλάδος ὀνειροπολήματά του ἤρχισαν νὰ ἐνσαρκοῦνται. Ἡ εὐγενὴς τῆς καρδίας των μέθη ἐξερράγη πλέον ἐξωθεν καὶ χαιροπίνοντες (;) τὸ Γένος ἔψαλον :

Ἡ ἀθλία Ἑλλάς εἰς βαρὺν ζυγὸν στενάζει,
τοὺς πιστοὺς τῆς υἱοῦ εἰς βοήθειαν τοὺς κράζει...

καὶ ἄλλας τῆς ἐπαναστάσεώς μας ᾠδὰς. Ὁ μὲν Ζαπραλῆς ἐπανῆλθεν, ὁ δὲ Ζ. ἐμμείνας εἰς τὴν πατρίδα του ἐμόχθει πολυειδῶς καὶ κρυφίως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ.

Μετὰ δύο ἔτη, περὶ τὰ μέσα τοῦ 1819, ὁ δόκτωρ Ἀγγελοῦ Σούνδιας, Λευκάδιος καὶ οὗτος, ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Ζ. ὡς μέλος τῆς αὐτῆς ἐταιρίας, ἐκλεχθεὶς, ὡς νομίζω, εἰς Κέρκυραν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ἐφορίαν ἢ ἐπιτροπὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, συνισταμένην ὑπὸ τοῦ γέροντος Εὐσταθίου¹, τοῦ κόμητος Βιάρου Καποδιστρίου, καὶ τοῦ Μιχαὴλ Σικελιανοῦ Λευκαδίου, ὅστις πολὺ συνετέλεσεν ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεώς μας, ἀλλὰ παραλείπομεν τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὸν μέλλοντα ἱστοριογράφον τῶν Κερκυραϊκῶν. Ἐνῶ ἔμενον οἱ δύο οὗτοι σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες λαμβάνουσιν ἐξαίφνης ἐπιστολὴν τῆς Κερκυραϊκῆς ἐφορίας, περιέχουσαν τὰ ἑξῆς : Α' Νὰ μὴ διακοινώσωσι τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας εἰς οὐδένα, καὶ νὰ μὴ τολμήσωσι νὰ εἰσάξωσιν εἰς αὐτὴν οὐχὶ μόνον ξένον, ἀλλ' οὐδὲ Λευκάδιον.

Β' Νὰ περιμένωσι τὴν αἴσιον τῆς Ἑλλάδος ἔγερσιν καὶ τὴν ἀποτίναξιν τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας, διότι ἐφθασε πλέον ἡ στιγμή.

Γ' Ἐπειδὴ ἡ Λευκὰς εἶναι πλησίον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, πιθανὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη τῶν ἐπαναστατικῶν προπαρασκευῶν, τροφῶν, χρημάτων, πυρίτιδος κλπ., καὶ ὡς ἀπόρρητος κλίμαξ τῶν μεταβαινόντων αὐθόρμητως ἢ στελλομένων εἰς τὴν Στερεάν, καὶ

Δ' Νὰ εἶναι ἔτοιμοι πάντοτε καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ οἱ λοιποὶ ὅλοι, ὥστε τυχούσης ἀνάγκης νὰ ἐπιδοθηθῶσιν ἐν καιρῷ τὴν ἐκρηγνυμένην ἤδη ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ προσωπικῶς καὶ χρηματικῶς.

¹ Σ. Ἐκδ. Πρόκειται περὶ τοῦ Κ. Γεροστάθη.

Μετά τὰς εἰδήσεις ταύτας, οἱ δύο οὗτοι Λευκάδιοι περιέμενον τὴν στιγμήν, διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τὰ εἰρημένα. Ἐν τούτοις ὁμῶς ἐμελέτων συχνὰ καὶ διηρεύνων ὅλα τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα μέσα καὶ ἀνέφερον πλαγίως εἰς τὰς συναναστροφάς ὅλας, περὶ νέας λαμπρότητος τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν ἤθελον φέρει ἐξ ἅπαντος γενική τις κίνησις τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκ τούτου ὀρμώμενοι ἀνεμίμνησκον εἰς τοὺς περιεστῶτας τὴν ἀρχαίαν τοῦ ἔθνους εὐκλειαν καὶ τὰ παρόντα δεινὰ του εἰκονίζοντες ταῦτα μὲ τὸ εὐγενές πῦρ τῆς ἀδουλῶτου καρδίας των, καὶ οὕτως ἀνέφλεγον βαθμηδὸν τὰς ψυχὰς τῶν συμπολιτῶν των καὶ τῶν ἐκεῖ παρεπιδημούντων Ἀκαρνάνων, Αἰτωλῶν καὶ λοιπῶν Ἑλλήνων, οἵτινες φυγόντες τὰ ἐκ τῶν πρώτων ἐπαναστάσεων δεινὰ, εὗρον ἄσυλον τὴν Λευκάδα.

Ποσάκις ὦ Ζ. εἰσῆλθες ἄρά γε εἰς τοὺς οἰκίσκους τῶν φυγάδων τούτων διὰ ν' ἀνακουφίσῃς τὰς ταλαιπωρίας των! Ποσάκις ἀνεφλόγισας τὰς ψυχὰς τῶν τότε ἀναπλεόντων γηραιῶν Σουλιωτῶν καὶ Ἀκαρνάνων! Ποσάκις εἶπες, γλίγωρα ἀδελφια, θεὲ ν' ἀσπασθῶ τὴν γῆν σας καὶ ἐστὲ ἔτοιμοι διότι ἐξαφνα ἄγγελος Θεοῦ θὰ σαλπίσῃ « Ἰσραηλῖται . . . δουλεία (;) Φαραὼ . . . ». Τί κρύπτεις, ἀλλ' αὐτοὶ ὠμολόγουν . . . τὰς εἰς τὰς καλύβας των διανυκτερεύσεις σου. Οὕτω διάγοντες ἐπερίμεναν ἀμφοτέρωι νέαν εἰδήσιν ἐκ τῆς ἐν Κερκύρα Ἐφορείας καὶ ὁ κατὰ πλοῦς ἐκάστου πλοίου ἦτο δι' αὐτοὺς ζῶν καὶ θάνατος συγκρατούμενα καὶ κατέβαινον δι' αὐτὸ ἕως εἰς τὸ φρούριον τῆς Λευκάδος.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 ἐνῶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπολεμεῖτο εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὴν Σουλτανικὴν στρατιάν, ἔλαβε νέαν ἐπιστολὴν λέγουσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἐξῆς: α') ἀδελφοὶ ἔφθασεν ἡ ὥρα, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις μετ' οὐ πολὺ ἐκρήγνυται καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἀπὸ τὸν Δούναβιν μέχρι Μεσογείου θαλάσσης καὶ μέχρις ἔτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως θέλει ἀποστατήσῃ καὶ φρικτὸς πόλεμος θὰ ἀνάψῃ παντοῦ.

β') Ἐκλέξατε ἐκ τῶν Λευκαδίων ὅσους γνωρίζετε ἀγαπῶντας πατρίδα καὶ προθύμους νὰ συντρέξωσιν αὐτὴν κατὰ τὸν ἀγῶνα ὅπως δύνανται, καὶ διορίσατε τὰ κατὰ τὰς διαφόρους τάξεις των μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

γ') Κάμετε χρηματιστικὴν τράπεζαν, καταθέσατε σεῖς οἱ πρῶτοι διὰ παράδειγμα τῶν λοιπῶν καὶ εἰσπράξατε ὅσα δυνηθῆτε, ὥστε μὲ ταῦτα καὶ ὅσα θέλουν σᾶς πεμφθῇ ἐξωθεν, νὰ δύνασθε ν' ἀπαντήσετε τὰ ἐξοδα πάσης πολεμικῆς βοήθειας.

δ') Γίνετε σεις οί δύο ὡς ἐπιτροπή εἰς τὰ αὐτόθι πράγματα καί συμπεριλάβετε τοὺς ἀναγκαιοῦντας λειτουργοὺς δι' ὅσα θέλετε πράξει ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως.

ε') Μετ' οὐ πολὺ ἀρχομένου τοῦ 1821 καί ἴσως μετὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἐπιφανίων θέλουν συνέλθει παρ' ὑμῖν πολλοὶ Καπεταναῖοι τῆς Στερεᾶς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι φεύγουσι τὰς δυναστείας τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων, ὅσα πολιορκουσι τὸν Ἄλῃν, μὲ σκοπὸν ὁμῶς ν' ἀποφασίσωσι τὸ σχέδιον τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τε τὴν Στερεάν καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους, ὥστε ἕκαστος συγχρόνως καὶ κατὰ τὰ συνομολογηθέντα ἐπανελθὼν ἐγείρῃ τὴν ἐπαναστατικὴν σημαίαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Οὗτοι δὲ πάντες εἶναι ἑταῖροι καὶ δεχθῆτέ τους ἀυστόλως καὶ συνεννοηθῆτε καὶ συνδράμετέ τους καθ' ὅλα. Πρὸ πάντων δὲ συγκοινωνήσατε μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Δ. Ἑλλάδος καὶ συμφωνήσατε περὶ τῶν μέσων τῶν μετ' αὐτῶν ἀνταποκρίσεων.

ς') Ὅλα ταῦτα προσέξατε νὰ γίνουν μὲ πᾶσαν ἐχεμύθειαν διὰ νὰ μὴ ὑπονοήσῃ τι ἡ τῆς Ἐπτανήσου διοίκησις, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ἂν ἡ Ἀγγλία θέλῃ φανῇ φίλη ἢ ἐχθρὰ εἰς τὰ ἐλληνικὰ πράγματα.

Τότε ἡ δυὰς τῶν ἑταίρων Ζαμπέλιος καὶ Σούντιας συστηθέντες εἰς ἐπιτροπὴν, ἐνήργουν τὰ διωρισμένα καὶ συστήσαντες πρῶτον χρ. Τράπεζαν, κατέβαλον ἐξ ἰδίων ἀρκετὴν ποσότητα καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ἠκολούθησαν ἀρκετοί! . . . Ἐπειτα δὲ εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἐταιρίαν μὲ πολλὴν ἐχεμύθειαν διαφόρους Λευκαδίους ἐκ τῶν ἐξόχων, ὅσους ἐγνώριζον ἀναφανδὸν φρονοῦντας ἐλληνικά, παρὰ τῶν ὁποίων ἔλαβον διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἱκανὴν ποσότητα. Οἱ κυριώτεροι δὲ τῶν καταθεσάντων ἦσαν, ὁ κ. Βαφέας, ἔμπορος, διὰ νὰ προβλέπῃ ὡς τοιοῦτος τὰ κατὰ καιρὸν ἀναγκαιοῦντα, ὁ Ἀνδρέας Φέτσης, ἀναγκαῖος ὡς λιμενάρχης διὰ τὰς ἀνταποκρίσεις, ὁ δόκτωρ Ἀγγελοῦ Χαλικόπουλος, μεγάλην ποσότητα καταβαλὼν, ὁ Θεοφύλακτος Ψιλανός, ὅστις πολεμήσας εἰς διαφόρους μάχας ἐπῆσε τελευταῖον γενναίως εἰς τὴν ἐν Πέτῃ νίκην, ὁ Αὐγουστῖνος Χαμοσφακίδης, ὁ Νικόλαος Ζαμπέλιος, ὁ Σπυρ. Μεταξᾶς, κατέχων τὴν ὀπλοθήκην τῆς ἀστυνομίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν ἀρκετὰ ὅπλα, συναχθέντα ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Διοικήσεως, ὅτε οἱ Λευκάδιοι ἐπανεστάτησαν κατ' αὐτῆς εἰς τὸ 1819, ὁ Μάρκος Γκίλης, ὅστις σήμερον εἶναι ἀξιωματικὸς εἰς τὴν φάλαγγα τῆς Ἑλλάδος, ὁ Πέτρος Κικελιανός (Κίζας), ὅστις εὑρεθεὶς μὲ τὰ 300 παλληκάρια τοῦ Λεωνίδα μας Βότζαρη, ἐπῆσε σφάζων πλησίον τοῦ ἥρωος, ὁ

Ἄντ. Σπυρ. Χαλικοπούλος, ὁ Κωνστ. Τάργας, ὁ Χρήστος Κουρῆς (;) ὁ Γεώργ. Βερύκιος, ὁ Μάρκος Ἀντωνίος καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἀλλὰ καὶ πόσων ἄλλων αἱ ψυχαὶ ἤθελον ἐκβαλγευθῇ βέβαια, ἂν αἱ πράξεις αὐταὶ δὲν ἐγίνοντο μυστικά. Ἄ! διατί, διατί νὰ μὴν εἶναι ἐλευθερία, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος Ἑλλήν Βοσσυέτης νὰ μὴ δύναται νὰ ἀναρπάσῃ τὰς καρδίας τῶν Λευκαδίων, ὡς ἄλλοτε ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους φωνὴ εἰς τὸν κατ' Αἰγινήτων πόλεμον! Ἄ, βέβαια τότε ἠθέλαμεν ἰδῇ τὰς Λευκαδίας αὐτὰς νὰ προσφέρωσιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ τὰ ἰδιά των ἐνώτια, πλὴν καὶ τοῦτο ἂν δὲν ὑπῆρξεν εἶναι γνωστὸς πάλιν ὁ ζῆλός σας, γενναῖοι Λευκάδιοι, ἐπειδὴ ἐμπράκτως τὸ ἀπεδείξατε! Αἶ, πόσων αἱ γυναῖκες μὲ τὸ βρέφος εἰς τὴν δεξιάν καὶ τὸν σταυρὸν εἰς τὴν ἄλλην, ἐπρόπεμψαν τοὺς πολεμιστὰς ἄνδρας των ἕως εἰς τοῦ Μαγεμένου ὅπου φιλούμενοι ἀμοιβαίως « Πηγαίνω διὰ τὴν Πατρίδα, ἀγαπητή! . . . Πηγαίνω, σὲ ἀφίνω, πιστὴ μου, εἰς τὸν λαιμὸν σου κρεμῶ τὰ παιδιὰ μας, ἕως νὰ ἐπιστρέψω, ἢ ἂν ὄχι, σμίγομεν πλέον ἐπάνω », ἔλεγον καὶ ἀπεχωρίζοντο δακρυσμένοι.

Ἐφρευγεν ἡ εὐμορφὴ τοῦ ὀπίσω, ἐπιπτεν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκεῖνος, καὶ φέρων τὰ ἐνδύματα εἰς τοὺς ὤμους καὶ τὸ πυροβόλον ὁδηγὸν εἰς τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης, ἔφθασεν εἰς τὸ ἀντίπεραν τῆς Λευκάδος, τῆς Λάμνιαις καλούμενον, ὡς νὰ ἐδαπτίζετο τρόπον τινὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ κολυμβήθραν πρὶν βαπτισθῇ εἰς τῶν τυράννων τὸ αἷμα. Ἐκεῖ τρέχων μὲ τὸ σκουριασμένον τοῦ πυροβόλου, συνηνῶνετο εἰς μάχην μετὰ τῶν συμπολεμιστῶν Λευκαδίων.

Οὗτοι ὅλοι ἐπερίμενον νὰ φθάσωσιν οἱ καπετανεοὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῆς ἐπαναστάσεως· ἔφθασαν, καὶ κατὰ τὰ Ἐπιφάνια καὶ τὴν Κρεωφαγίαν τοῦ 1821 ἦλθον εἰς Λευκάδα ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσος, ὅστις συνεπήγετο ἓνα πιστὸν δούλον Μωαμεθανὸν ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Μπεκταζίων, ὁ Γεώργιος Ζόγκας, ὁ Γεώργιος Βαρνακιώτης, ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης, ὁ Θ. Μακρῆς, ὁ Στουρνάρης, ὁ Κοντογιάννης, ὁ Θεμ. Μήτσας, ὁ Πανουργιάς, ἀπεσταλμένος ἐκ Πατρῶν, τὸν ὅποιον δὲν ἐνθυμοῦμαι, καὶ ὁ Μαυρομιχάλης Ἡλίας, ὅστις ἐφθασεν ἐκεῖ διὰ νὰ πωλήσῃ δῆθεν ὡς ἔμπορος πλοιάριον μὲ ἄνθρακας, προσέτι καὶ ἐν ὑδραϊκὸν πλοῖον ἐκ Κερκύρας μὲ πλοίαρχον ἐκ τῆς Τομπαζικῆς οἰκογενείας, καὶ ἐπειδὴ τὸ πλοῖόν του ἐβλάφθη ἔξωθεν τῆς Λευκάδος ὑπὸ κεραυνοῦ, τὸ παρεξήγησάν τινες ὡς κακὸν οἰωνὸν καὶ οἱ Λευκάδιοι ἐθεώρησαν τούτους μὲ δυσάρεστον βλέμμα, ὡς νὰ τοὺς ὑπηγόρευεν ἡ θεία χεὶρ διὰ τοῦ

κεραυνοῦ νὰ μὴ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τούτους, ἀλλ' εὐρόντες ἔπειτα τούτους μὲ αἰσθήματα μεγάλα καὶ εὐγενῆ, ἀπέδωκαν τὸ συμβάν εἰς συμβάν. Ὁ Θεὸς προέλεγεν ἴσως διὰ τοῦ κεραυνοῦ, ὅτι κεραυνὸς τῶν βαρβάρων θὰ γείνη ὁ Τομπάζης. Ἐκεῖ ἦλθε τότε καὶ ὁ Ἰωάννης Ζαπραλῆς, ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀθανάσιος Πολίτης ἐκ Λευκάδος, ὅστις διέμενεν εἰς Κέρκυραν ὡς καθηγητῆς τῆς Ἀκαδημίας, ἐκεῖ καὶ Πολυχρονιάδης τις, ὅστις μὲ γράμματα τῆς Ἑταιρίας διευθύνετο ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν εἰς Πίσσαν τῆς Ἰταλίας πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἰγνάτιον καὶ μετ' αὐτὴν εἰς Βιένναν πρὸς τοὺς ἐταίρους Ἑλληνας, καὶ ὁ περίφημος Ἀριστείδης, ὅστις ἐπίσης μὲ γράμματα τῆς Ἑταιρίας ἀπὸ Γερμανίας ἐλθὼν διευθύνετο εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Οὗτος ἀποσταλεὶς ἄλλοτε παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου μὲ γράμματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Μηλόσιν, μόλις φθάσας εἰς κώμην Κιρέσιον καλουμένην τῆς Βλαχίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως συνελήφθη διὰ τρομερᾶς προδοσίας τοῦ προξένου . . . Ἰδὼν τότε ὅτι ἐμελλον νὰ τὸν ἐμφανίσωσιν ἐνώπιον τοῦ ἀντακαλῆ, μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα ἔρριψε τὰ γράμματα, ἀλλὰ τρομάξας τὰς τουρκικὰς ἀπειλὰς ὡμολόγησεν ὅ,τι ἐγνώριζεν, ἐμαρτύρησε τὰ γράμματα καὶ εἶπε ποῦ τὰ ἔρριψε. Μεταμεληθεὶς ὕστερον, πικρὸν δηλητήριον ἀπέθανεν. Ἀλλ' ἡ εἰδησις αὕτη ἀμφισβητεῖται, διότι ἄλλοι διηγοῦνται ἄλλως τὴν τελευτὴν του. Τὸ ἀληθὲς μόνον εἶναι ὅτι αὐτὸς ἀπέθανε καὶ ὅτι αὐτὸς ἐξύπνησε τὸν βαθέως βέγγχοντα Τοῦρκον καὶ συνέβη ἔπειτα ἡ σφαγὴ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου μας Γρηγορίου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Συνόδου ἱεραρχῶν καὶ τοσούτων ἄλλων ἀθώων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων μερῶν.

Μόλις ἐφθασαν εἰς Λευκάδα οἱ ῥηθέντες ὀπλαρχηγοὶ καὶ λοιποὶ, τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ ἐταῖροι μὲ τὰ πλέον χαρμόσυνα πλὴν μυστικὰ κινήματα καὶ διὰ νὰ μὴν ἐφελκύσωσι τὴν ὑπόνοιαν τῆς Διοικήσεως, ποτὲ δὲν συνήρχοντο τὴν ἡμέραν εἰς συνέλευσιν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς των, ἕως νὰ συναθροισθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ περιμενόμενοι καπετανεῖοι διώριζον πολλάκις μέρη τινὰ τῆς πόλεως, ἐκ τῶν ὁποίων εὐκόλως ἠδύναντο νὰ θεωρῶσι τὰ χῶματα τῆς Πατρίδος, καὶ ἐκεῖ ἐρχόμενοι ἐσχεδίαζον τὰ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ συνέτρωγον κάμνοντες ζωηρὰς προπόσεις ὑπὲρ τῶν ὀνείρων των καὶ ψάλλοντες τραγούδια τῆς Πατρίδος μὲ δάκρυα· τὰ δὲ μέρη ταῦτα ἦσαν τὸ μοναστήρι τῆς Ὁδηγητρίας, ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ἡ Φανερωμένη, ἡ Ἀγία Τριάς, τῆς ὁποίας τὰ περίξ κυματίζονται ὑπὸ τῶν χωρίζοντων τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τὴν Λευκάδα ὑδά-

των, τὸ χωρίον Καληγόνιον, ἀντικρύζον τῆς Ἀκαρνανίας τὰ μέρη, τὸ περιβόλιον τῆς Ἀγίας Ἀννης, ἄλλοτε μὲν τοῦ Κ. Ἀγ. Χαλικοπούλου, νῦν δὲ τελευτήσαντος, τοῦ γαμπροῦ τοῦ Ἰω. Σταύρου, πρὸς δὲ καὶ ἡ οἰκία τοῦ Ἰω. Ζαμπελίου, ὅπου ἐξόχως ἐγίνετο τὸ σχέδιον τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς ἐν τῶν συμποσίων τούτων, μετὰ τὴν τράπεζαν, ὅλοι οἱ ῥηθέντες ἀρχηγοὶ ἐπὶ προφάσει τῆς κοινῆς εὐθυμίας (διότι ἦσαν Ἀποκρέω) ἐσυγκρότησαν χορὴν μέγαν ἐλληνικὸν καὶ ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς πόλεως Ἀγίας Μαύρας μέχρι τῆς τελευταίας ἄκρας, ὅπου ἡ πλατεία τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ἐπέδειξαν τὴν παλληκαριὰν καὶ τὴν λεβεντιὰν των καὶ τὴν εὐλυγισίαν των, χορεύοντες κατ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐνώπιον ὅλων.

Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν καὶ οἱ λοιποί, διωρίσθη ἡμέρα συνεντεύξεως, ἡμέρα Κυριακὴ τῶν Ἀποκρέω, τόπος ἡ οἰκία Ζ. καὶ ὥρα ἡ ἐνδεκάτη Π. Μ. διὰ νὰ ὑπάγωσι πρότερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔφθασεν, ἀνῆλθον ἅπαντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλογενοῦς Ζ., ἐκλείσθησαν αἱ θύραι, διωρίσθη θυρωρὸς ὁ πιστὸς θεράπων τοῦ Ὀδυσσεύς, ὁ Ὀθωμανὸς ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνεφέραμεν ἤδη, καὶ τότε οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου εἶπον, ὅτι ἡ ἐπανάστασις θέλει ἐκραγῇ εἰς τὴν πατρίδα των κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ 25 Μαρτίου τοῦ 1821, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἔπρεπε τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ ἐγερθοῦν τυραννομάχων σώματα καὶ εἰς ὅλην τὴν Στερεάν, διὰ νὰ ἐγερθῇ οὕτως ἡ Ἑλλάς τὴν αὐτὴν στιγμὴν, ὥς εἰς ὀπλίτης μόνος, πρῶτον διὰ νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ ἐπαναστατικὴ φλόξ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ μιᾶς καὶ θορυβήσῃ τὸν τύραννον καὶ δεύτερον διὰ νὰ μὴ δυνηθῶσιν αἱ τουρκικαὶ φάλαγγες νὰ μεταβῶσιν εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ μὲν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀπὸ δὲ τὴν Δυτικὴν διὰ τοῦ Μακρονόρους. Ἐκλιναν οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς πρὸς τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἐσυμφωνήθη ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ λοιποὶ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος νὰ καταλάβωσι τὴν Λιβαδεῖαν καὶ τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐπαρχίας, ὁ δὲ Βαρνακιώτης, Ζόγκας, Καραϊσκάκης νὰ τιναχθῶσιν εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐμποδισθῇ οὕτως ἡ διάβασις τῶν πολεμίων ἀπὸ τὸ Μακρὸν-Ὄρος, καὶ διὰ νὰ προσβάλλωσι κατ' εὐθείαν τοὺς Τούρκους τοῦ Βραχωριοῦ, Μεσολογγίου καὶ Σαλῶνων. Μετὰ τὰς συμφωνίας ταύτας, δι' ὧρων ἐπισφραγισθεὶσας, ἀπῆλθον καὶ ἕκαμαν λειτουργίαν εἰς τὸ ἐν Βλαχαίρεναι ἐρημοκλήτῃ τῆς Θεοτόκου, ὅπου γονυπετεῖς καὶ δακρύοντες ὅλοι παρεκάλεσαν τὸν Δημιουργὸν νὰ σώσῃ τὴν ἀνεγειρομένην Ἑλλάδα καὶ νὰ στεφανώσῃ τὸ

ἔργον των μὲ τὴν θείαν του χάριν. Ἐξῆλθον καὶ ἦσαν τότε ὅλων αἱ καρδίαι ἱερὸς καὶ πόνος Πατρίδος καὶ ἔμπνευσις θεία καὶ ἀβεβχιότης ἀνησυχοῦσα καὶ ὄνειρα θριάμβου ἀπεθέωσαν τὰ αἰσθήματά των. Τράπεζα, εἰς τὴν ὁποῖαν ὀργῶντος ἤδη καὶ παραφερομένου Ζ., προσκαλεῖ τὸν ἡρωϊκὸν σύλλογον τοῦτον. Ἐκάθησαν, ἰδέ τους!

(Ἐνταῦθα ἐξεικόνισιν τοῦ ἡρωϊκοῦ σχήματός των).

Αἰφνιδίως ἠγέρθησαν. «Ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιὰ, εἶπεν ὁ γηραιότερος τούτων, καὶ ἀσκεπῆς ἔπιεν οἶνον.—Ἀμήν! Ἀμήν! ἀνέκραζαν ὅλοι.—Ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ Βαρνακιώτης.—Ἀκοῦτε, μωρὲ παιδιὰ, λέγει ὁ Καραϊσκάκης, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ τοὺς σκορποῦμε στὸν κάμπο σάν . . .

Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ συμπόσιον, τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐνῶ ἐπλησίαζεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἦλθον εἰδήσεις ἐκ Πατρῶν καὶ Πελοποννήσου, ὅτι οἱ Τούρκοι εὗρίσκοντο εἰς φόβον μέγαν καὶ ὅτι ἠκούοντο ἐκεῖ θόρυβος καὶ ἀκαταστασία. Ἐφθασε τέλος πάντων καὶ ἡ μεγαλουργὸς 25 Μαρτίου καὶ μετ' οὐ πολὺ μᾶς ἀνηγγέλθη ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ ἐκ Π. Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσεν ἐλευθερίας σημαίαν εἰς Πάτρας, ὅτι πολιορκοῦνται οἱ Τούρκοι εἰς τὸ φρούριον τῆς πόλεως καὶ ὅτι σύμπασα ἡ Πελοπόννησος ἠγέρθη τυραννόμαχος! Δὲν ἄρκοῦσι ταῦτα ἀλλὰ συγχρόνως σχεδὸν διεδόθη καὶ ἡ ἐκ Δακίας ἐκστρατεία τοῦ εὐγενοῦς Ὑψηλάντου, ἐφθασεν ἡ προσκλητήριος διακήρυξις του καὶ πολλαὶ ἄλλαι φῆμαι ψευθεῖσαι μετ' ἔπειτα, ὅτι δηλ. αὐτὸς προχωρῶν διευθύνεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ τὴν μεγίστην χαρὰν τῶν ἐν Λευκάδι ἐταίρων ἐφαρμάκευσεν ἡ θλίψις, ὅτι ἡ Δ. Ἑλλὰς δὲν ἐκινήθη, ἐνῶ ἡ Ἀνατ. Ἑλλὰς ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ἐκραγῇ ἤδη· ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκραγῇ πλέον· ὁ καιρὸς ἐπέτα, ἡ σφαγὴ τοῦ Πατριάρχου μας καὶ πολλῶν ἄλλων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκλεκτῶν εἶχε τελεσθῇ καὶ τρόμος ἦτο μὴ τὰ ἐπὶ τῆς Πρεβέζης καὶ τοῦ Μακρυνόρους καταπάντα πλήθη βαρβάρων ριφθῶσι διὰ Μεσολογγίου εἰς Πελοπόννησον καὶ σθύσωσι τὴν ἀναφθεῖσαν δᾶδα, πρὶν ἐκχύσῃ πυρκαϊάν· καὶ ὁμῶς ἡ Δ. Ἑλλὰς ἐκοιμᾶτο! Ἡ ἐν Λευκάδι Ἐπιτροπὴ τῶν ἐταίρων δὲν ἔπαυε γράφουσα καθ' ἑκάστην πρὸς τοὺς ἐκεῖ ὀπλαρχηγούς διὰ νὰ κινηθῶσι πλέον. Ματαίως τοὺς ἀνεμίμνησκε τὰς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεις των, ματαίως τοὺς ἐπρότεινε φόβητρον τοὺς ἰδίους των ὅρκους, ματαίως· ὁ μὲν Ζόγκας ἀπολογούμενος ἔλεγεν, ὅτι ὁ Βαρνακιώτης

διστάζει· καὶ δὲν θέλει νὰ κινηθῇ¹, ὁ δὲ Βαρνακιώτης ὅτι καὶ τὰ δυστυχίαν ἀσθενεῖ καὶ ἀδύνατον εἶναι νὰ δράμῃ ἔξω. Δὲν ἔπαυεν ἐν αὐτῷ ἢ ἐν Κερκύρᾳ ἐπιτροπὴ νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς Λευκαδίους ἐπ' ἀμελείᾳ, ἐνῶ δικαιότερον ἦτο νὰ μέμφεται αὐτοὺς τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Δ. Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀναληγισίαν των. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ἐβιάζοντο καὶ διὰ τοὺς ἐλέγχους ἔτι αὐτοὺς νὰ γράφωσιν οἱ ἐν Λευκάδι ἐταῖροι πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τούτους ἐντονώτερον καὶ νὰ τοὺς παρακλῶσι καθ' ἐκάστην νὰ ἐγερθῶσι πλέον διὰ μιᾶς. Δυστυχῶς ὁμῶς αὐτοὶ ἐπρότεινον πάντοτε τὰ αὐτὰ δικαιολογήματα, ἕως ὅτου συνέβη ὅ,τι ἐφορούμεθα! Ὁ Ἰουσοῦφ πασσᾶς καταβὰς ἐκ Πρεβέζης (ιδεὶ τὸν Φραντζῆν) μὲ ἀρκετὸν πλῆθος Ἀλβανῶν, ἐπέρασε διὰ τῆς Ἀκαρνανίας εἰς Πάτρας, ὅπου καὶ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαίων διέσπειρε μέγαν ὄλεθρον, κατέστρεψε τὴν πόλιν, ἠχμαλώτισεν ἀρκετοὺς καὶ διέλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου. Τὴν αὐτὴν ἐβδομάδα τῶν Βαίων ἐφθάσε τὸ πικρὸν τοῦτο ἄκουσμα εἰς Λευκάδα καὶ μετ' αὐτοῦ πλῆθος Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς Πάτρας καὶ τὰς πλησίον ἐπαρχίας φευγόντων, τοὺς ὁποίους προσεδέχθη καὶ ἡ Ἑταιρία εὐνοϊκώτατα, διότι ἐλάμβανον καθ' ὅλην τὴν διαμονὴν των οἰκήματα, τροφάς, ἐνδυμασίας καὶ πᾶσαν ἄλλην περίθαλψιν, ὥστε καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Λευκάδα πάντοτε προσέτρεχον οἱ πλείστοι τῶν καταδιωκομένων, ὅπου λαμβάνοντες πᾶσαν συνδρομὴν ἔμενον ἐπ' ὀλίγον καὶ ἔπειτα οἱ δυνάμενοι νὰ ὀπλοφορῶσιν, ἀφίνοντες τὰς οἰκογενεῖας των ὑπὸ τὴν ἀρωγὴν τῶν Λευκαδίων καὶ λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν ὅπλα καὶ πᾶσαν μάχιμον παρασκευήν, ἔτρεχον ὅπου ὁ Ἄρης ἐκάλει τὸν Ἕλληνα. Ταῦτα ὁμῶς ἐγίνοντο διότι ἡ Ἀγγλικὴ τῶν νήσων διοίκησις δὲν εἶχεν ἔτι ὑποπτευθῇ καὶ δὲν ἐφρόντισε νὰ παρεμποδίσῃ τοὺς προσερχομένους φυγάδας. Καὶ τῶνόντι ὁ τότε τοποτηρητὴς τῆς Λευκάδος Ὁκτάβιος Τάμπλ, δὲν εἶχεν ὑποπτευθῇ οὐδ' ἐπίστευεν ὅτι ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἐπαναστάσις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειτα ὁμῶς ἐξηγέρθη πανδήμως κατὰ τῆς ἐπαναστάσεώς μας ἡ Ἀγγλικὴ διοίκησις καὶ ἀντενήργησε τοσοῦτον, ὥς εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν! Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐφάνη οὐδετέρα καὶ ἀντέπραπτε κρυφίως μόνον εἰς πᾶν βῆμα τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐπειτα ὁμῶς ἔρριψε φανερά τὸ προσωπεῖον καὶ ἐνήργησε τοσαῦτα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν καὶ μεταξύ τού-

¹ Καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη κατὰ δυστυχίαν μετέπειτα, ὡς αὐτὴ ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ.

των ἐπροκήρυξε διὰ τῆς Ἰονικῆς Ἀρχῆς νὰ μὴ λάβωσιν οἱ Ἴωνες (Ἴόνιοι) μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐὰν τις ἐτόλμα, νὰ δημεύωνται τὰ κτήματά του, καὶ ἐν ἤθει συλληφθῇ νὰ ὑποβάλλεται εἰς αὐστηρὰν δίκην, οἱ δὲ προσορμιζόμενοι φυγάδες νὰ μὴν εἶναι δεκτοὶ πλέον, καὶ μὲ τοῦτο ἐπροξένησε χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἀρκετὴν ὠφέλειαν καὶ εὐηργέτει συνάμα καὶ τοὺς Ἑλληνας, διότι δὲν ἔφυγε πλέον οὐδεὶς τούτων ἀπὸ τὴν καπνίζουσαν γῆν του, ἀλλὰ ἔμεινε νὰ σοῦξῃ ἢ νὰ σφαγῇ. Καὶ ἡ ἀπελπισία δὲν εἶναι πολλάκις ἡ μήτηρ τῶν θριάμβων;

Ἐν τούτοις ἡ καταστροφὴ τῶν Πατρῶν ἐτάραξε τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ ἐταίρους καὶ μάλιστα τοὺς ἐν Λευκάδι, οἵτινες ἔγραψαν εὐθὺς ἐλέγχοντες πικρότατα τοὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Δυτ. Ἑλλάδος, ἀφοῦ μάλιστα ἔλαβον καὶ ἐκ Κερκύρας γράμματα περὶ τούτου. Ἐπείσθη τέλος πάντων ὁ Ζόγκας καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τοῦ Πάσχα (1821) διαιρέσας τοὺς μαχητάς του εἰς δύο, κατέλαβε τὰς θέσεις τοῦ Μακρυνόρους καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν Λουτράκιον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀρκετὸν τοῦτο! Ἐπρεπε νὰ ξεσπάσῃ καὶ εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα ἡ ἐπανάστασις, κατὰ τὰ συμφωνημένα, καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Βόνιτζα, τὰ πρὸ τῆς Λευκάδος δύο φρούρια τῆς Ἀκαρνανίας, τὸ Βραχῶρι καὶ νὰ ἐμποδισθῇ πᾶσα τῶν Τούρκων διάβασις εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἐγραψε λοιπὸν ἡ Κερκυραϊκὴ Ἑταιρία ἐπίτηδες πρὸς τὴν ἐν Λευκάδι λέγουσα, ὅτι εἰς τῶν συνετωτέρων τούτων πρέπει νὰ μεταβῇ κρυφίως εἰς Ἀκαρνανίαν, ἀφοῦ πρότερον γράψῃ νὰ παρευρεθῶσιν οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Δυτικῆς εἰς Περαιτῖαν, καὶ νὰ τοὺς συμβιβάσῃ ὅπως δυνηθῇ διὰ νὰ ἐφορμήσωσιν ὁμοφώνως.

Ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς οὗτος ἔπρεπε νὰ εἶναι μόνον συνετὸς καὶ ῥητορικός; Δὲν ἦτο ἀνάγκη πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ εἶναι ἄφοβος καὶ νὰ περιφρονῇ τῆς Ἀγγλικῆς δυναστείας τὴν σκληρότητα; Τίς λοιπὸν συνήνωνεν ὅλα ταῦτα; Εἰς ἀληθῆς Ἕλληνα, εἰς παράφορος διὰ τὴν ἐπανάστασίν μας, ὁ Ἴω. Ζαμπέλιος! Ὅλοι αὐτὸν ἐπεψήφισαν τότε καὶ ὅλους τοὺς ἤκουσεν εὐγνωμόνως, καὶ μὴ φοβηθεῖς, διότι ἦτον εἰσαγγελεὺς ἤγουν, λαμβάνει τὰ ἐκ Κερκύρας γράμματα πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς, ἐπιβαίνει κρυφίως τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου (1821) εἰς πλοιάριον καὶ μὲ κίνδυνον μέγαν ἐπιχειρεῖ τὴν ἀπόβασιν, ἐνῶ ὁ ἐταῖρος Ἀνδρέας Φέτσης, λιμεναρχὴς τότε, ἰστάμενος εἰς τὸ λιμεναρχεῖον μὲ τὸ ῥινόμακτρον ἀνὰ χεῖρας ἔπρεπε νὰ τοῦ κάμῃ μὲ τοῦτο σημεῖον, ἐν, τυχόν, ἔβλεπεν ὅτι ἡ φρουρὰ κινεῖται. Ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν

ἔγινε τίποτε καὶ ἀνυπόμονος ὁ I. Z. πετᾷ εἰς τὴν ξηράν. Τὸ μονόξυλον, τὸ ὁποῖον μετέφερε τὸν ἄνδρα, ἦτο Λευκαδίου τινὸς Παρασκευᾶ, ὅστις λαμβάνων 8 δίστηλα κατὰ μῆνα ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἀπέπλεε συνήθως καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐπὶ προφάσει ἀλιείας καὶ μεταθκίνων εἰς Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τὸν Μῶλον Καληγονίου, ἔφερε γράμματα πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας καὶ πᾶσαν βοήθειαν ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρίας. Μετὰ καιρὸν δὲ οἱ Λευκάδιοι ἐταῖροι ἐμίσθωσαν καὶ ἄλλο μονόξυλον μὲ τὴν αὐτὴν ἀμοιβήν, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ ἐμπειροτάτου Δεχαδούχου (:) ὥστε μὲ τὰ δύο ταῦτα πλοιάρια πολὺν καιρὸν διετήρουν τὰς ἀνταποκρίσεις τῶν καὶ ἐπειμπον μαχίμους παρασκευᾶς καὶ ἄλλα εἶδη εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα μὲ τὴν μυστικότητα, ὥστε ὅσον καὶ ἂν ἐσπούδασεν ἐπιμόνως ἡ Ἀγγλ. Διοίκησις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ πραττόμενα, οὐδὲ τὰ μέσα τῆς μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀνταποκρίσεως, ἂν καὶ ἦτο μανιώδης τότε καὶ μὲ πᾶσαν κακόνοιαν ἐζήτει νὰ βλάψῃ τὸν ἐνδοξὸν ἀγῶνα.

Ἐν τούτοις καταπεσὼν ὁ Z. πρηνῆς εἰς τὸ μονόξυλον καὶ σκεπασθεὶς ὑπὸ τοῦ Παρασκευᾶ μὲ καπνόταν ἔμεινε σιωπῶν, ἐνῶ ὁ Παρασκευᾶς πηδῶν εἰς τὴν θάλασσαν, διότι τὰ νερὰ ἦσαν τόσον ῥηχὰ ὥστε διέβαινέ τις ἀπὸ τὸ Καληγόνιον εἰς τὴν ἀπέναντι στερεὰν μὲ τοὺς πόδας, καὶ ὠθῶν τὸ πλοιάριον ἐπὶ προφάσει ὅτι συνέλεγε θαλασσινὰ, ἐπροχώρει μὲ φόβον καὶ προσοχήν. Ὁ δὲ Ἀνδρέας Φέτσης εἰς ἐπὶ τούτου (:) πλοίου διορισθεὶς ἐμβῆκε καὶ ἐδηλοποιεῖ πρὸς τὸν Παρασκευᾶν τὰς διαβάσεις τῶν πλοιαρίων, ὅσα ἀπὸ τὴν πόλιν διέβαινον εἰς τὰ φρούρια Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἀλεξάνδρου, φέροντα τὰς τροφὰς καὶ τὰς φρουράς. Τοιουτοτρόπως ὁ Φέτσης διευκόλυνε τὴν διάβασιν εἰς τὸν Ζαμπέλιον.

Ἀποβὰς τελευταῖον ἀσφαλῶς, εὗρεν εἰς Περαιτιὰν τὸν Ζόγκαν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν Βαρνακιώτην, διότι αὐτὸς εἶχε παραγγεῖλει νὰ τὸν εἰσποιήσουν εἰς τὸ ἐκεῖ πλησίον χωρίον, εὐρισκόμενον ἀπὸ κάτω.

Τότε ἐμήνυσεν εὐθὺς ὁ Z. πρὸς τοῦτον καὶ ἦλθεν, ὁ δὲ Z. ἐνθύμησεν ἐντόνως πρὸς αὐτοὺς τὰς συμφωνίας τῶν, τοὺς ὅρκους τῶν καὶ τοὺς παρεκάλεσε θερμῶς ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος ν' ἀφήσωσι πᾶσαν ἰδιαιτέραν δυσἀρέσκειαν καὶ ν' ἀνοίξωσιν ὁμοφώνως τὴν ἐπανάστασιν καὶ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἐπείσθησαν τελευταῖον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐμπράκτως ἐνήργησαν τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ στρώσαντες τότε τράπεζαν ἑκάμαν διαφόρους προπόσεις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔψαλον διαφόρους ᾠδὰς. Ἀλλ' ὁ ἀνήσυχος Παρασκευᾶς, βλέπων τὸν ἥλιον πρὸς

τὴν δύσιν κλίναντα, ἤρχισε νὰ παρακινῇ τὸν Ζαμπέλιον ν' ἀναχωρήσωσιν. Ὅθεν φιληθεὶς μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἀνεχώρησε καὶ πρὸς τὸ ἐσπέρας ἔφθασεν εἰς Λευκάδα. Μόλις ἐπροχώρησεν εἰς τὴν νῆσον Λευκάδα 40 βήματα, καὶ δύο χωροφύλακες ἐρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Πασᾶ τὴν Βρύσιν, ἰδόντες τὸν Παρασκευᾶν, ὑπωπτεύθησαν ὅτι ἐρχεται ὑπὸ τὴν Στερεᾶν (διότι παρετήρησαν εἰς τὸ μονόξυλον μάλλινα τινὰ φορέματα τὰ ὅποια οὗτος ἔφερεν ἀγοράσας ἐκείθεν), καὶ ὤρμησαν νὰ τὸν δέσουν. Ἀλλ' οὗτος ἀρπάζει τὸ πιστόλι ἐνὸς ἐξ αὐτῶν τὸν κτυπᾷ εἰς τὴν κεφαλὴν, τὸν ρίπτει ἡμιθανῆ, πηδᾷ εἰς τὰ κύματα καὶ κολυμβῶν φθάνει εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ ἐκείθεν εἰς Μεσολόγγι, ὅπου μαχόμενος ἔπεσεν ἡρωικῶς. Ὁ Ἰωάννης Ζ., ὡς εἰσαγγελεύς, ἔπρεπε νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἀναποφεύκτως καὶ τὸν ἐκατηγόρησεν καὶ κατὰ τοὺς τότε νόμους ἐδημεύθησαν τὰ ὀλίγα κτήματά του. Ἀλλ' ὁ Ι. Ζαμπέλ. ἐπρότεινεν εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν, ὥστε ὅχι μόνον ἀπεζημιώθῃ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ κτήματός του, ἀλλὰ καὶ τὴν σύζυγόν του ἐπροστάτευσαν καὶ εἰς αὐτὸν ἔστελλον ἓν ὀλόκληρον ἔτος τὸν μισθὸν τῶν 8 διστήλων καὶ ἔγραψαν ἔπειτα εἰς Μεσολόγγιον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἐλευθερωθῇ νὰ τὸν συγκατατάξουν ὑπομίσθιον εἰς τὸ στρατιωτικὸν τῆς πόλεως».

[Ἔπεται τὸ τέλος].